

De Stichting Verdrongen Geschiedenis organiseerde in het kader van het project 'Verhalen van de Eems-Dollard kust' in het najaar van 2016 avonden, middagen en excursies waarop zeer uiteenlopende verhalen uit de geschiedenis van deze kustregio werden verteld.

Verhaal:

Garnalen vissen en garnalen pellen

Verteller: Albert (Appie) Kant

Dit project werd mogelijk gemaakt door:

provincie
groningen

gemeente
EEMSMOND

Gemeente
Delfzijl

gemeente
Oldambt

NAM Leefbaarheid & Duurzaamheid programma

jbs

STICHTING J.B. SCHOLTENFONDS

VSBfonds,
iedereen doet mee

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Garnalen vissen en garnalen pellen

Albert (Appie) Kant

Albert (Appie) Kant is een telg van de familie Westerhuis. Hij vertelt over de garnalenvisserij in de Dollard en de Eems door zijn grootvader en anderen, en over de ontwikkeling van machines om garnalen te pellen.

Vissersfamilie

Mijn opa (1880-1955) viste vooral op het wad, op bot met zogenaamde 'boteggen'. Eigenlijk liepen de vissen met afgaand water (eb) achter de gevlochten 'netten' van wilgentenen in een fuik. Op twaalfjarige leeftijd viste ik ook zo. Er zaten dan ook wat garnalen bij. Omdat die levend gekookt moesten worden, bracht men de garnalen met de slikslee ('kraite') snel terug naar de dijk en vandaar naar huis om dat te regelen. Mijn moeder hielp dan wel mee om de krabbetjes er uit te zoeken.

Opa's zoons visten later ook zo. Dat waren Hendrik, Piet Warntje en Harm (uit Bierum Nieuwstad). Later kwamen er staande netten ('kuuls') bij, die aan in de vloedstroom geplaatste palen waren vastgemaakt. Deze werden met kleine motorbootjes geleegd (oom Pieter op de riemen). Er werd veel daarover geruzied onder de vissers, omdat de één vond dat de ander zijn netten te dicht voor de zijne plaatste.

Dollardvisserij

Omstreeks 1920 ging men zelfs letterlijk op de vuist! Dat was op de Dollard, waar de garnalen, bestemd voor veevoer, aan de binnenzijde van de dijk bij de Punt van Reide werden gekookt en dan op geperforeerde platen in de zon werden gedroogd. Enkele namen van de vissers daar waren: Sander en zoons; Bakker en zoons; Oosterveld, Jacob (Jôcob); Oosterveld, Klaas (Klous); Wezeman, Edo (Aido Piepdop); Wezeman, Berend (Bé Kerbof is naar hem vernoemd) en Joke Bos.

Omstreeks 1930 ging men meer vanuit Termunterzijl op een zelfde manier vissen. Er kwamen drogerijen op oude schepen, die ook werkten met geperforeerde platen, maar dan met hete lucht ... door een kolenvuur. Er waren drogerijen van onder meer: Kuiper, Jacob (Zwarte Job); Kuiper, Aries; Nieboer, Johannes (Ôl Joke – Johannes is hier Jopie); gebroeders Sander; ge-

Vroege familieleden uit Termunterzijl

broeders Wezeman en gebroeders Vos (Hero en Koops).

De Eems

De hele Eems was rijk aan garnalen. Zo vanaf 1950 nam geleidelijk het aantal schepen die op garnalen gingen vissen toe. Dat was zowel voor de drogerij (veevoer) als voor menselijke consumptie. Voor de garnalenvisserij voeren omstreeks 1965 twintig schepen vanuit Delfzijl, dertig vanuit Termunterzijl, dertig vanuit Greet-siel (Dld.), dertig vanuit Ditzum (Dld.). Na 1965 zakte dat aantal terug, totdat er omstreeks 1990 nog een handvol over was. Nu, anno 2016 is dat aantal nul!

Uitbaggeren van de Eems

Onlangs werd er in het nieuws gesproken over het uitbaggeren van de Eems tot 14 meter diepte. Wij vissers hebben daar reeds ervaringen mee! Door de grote, varende en steeds maar zuigende baggerschepen (sleephopperzuigers) komt er heel veel 'los spul' in het water omhoog en dat strooit overal een laagje over de bodem in de hele Eems.

Maar het eten voor de vissen en de garnalen ligt daar dan onder. Om nog niet te spreken over veen en schelpjes die je dan in de netten krijgt. Ook het leggen van kabels in die uitgegraven geulen is daar debet aan. Ook toen al gaf het storten van bagger op diepere plaatsen in de Eems hetzelfde probleem.

Het 'nieuws' deelde nu mee dat het spul (de bagger) aan de wal gebracht zal worden... Oké, maar het baggeren op zich geeft al een enorme uitstrooiing. Aan de vissers wordt niet iets gevraagd!!

Garnalenspelmachines

We hadden een pelbedrijf met op jaarbasis soms wel duizend thuispelsters; wekelijks ongeveer zeshonderd. Per 1 juli 1990 werd dat om hygiënische redenen verboden, zonder een cent vergoeding.

We schaften toen bestaande pelmachines aan. Eerst tot zes stuks in Termunterzijl. Later breidden we uit in Lauwersoog tot zestien stuks. De eerste paar weken pelden ze redelijk, maar slijtage aan de minuscuul kleine onderdeeljes maakten dat je op een uitkomst aan vlees van 27 à 28 procent kwam.

Je wordt dan vergeleken met Marokko, waar de garnalen naar toe gingen om nog met de

hand te worden gepeld. En als de uitkomst daar dan ongeveer 32 procent is, dan ben je ruim een kilo garnalen kwijt, oftewel: wanneer de inkoop-prijs 5 euro is, ben je dus die 5 euro kwijt ten opzichte van Marokko. En dan kun je stoppen!

Dus hebben we een paar jaar gevochten om er meer vlees uit te halen. Dat gebeurde met vallen en opstaan en een faillissement in 2002. Maar uiteindelijk is het gelukt. Sinds 2016 staat in Lauwersoog het nieuwe gebouw van garnalenshandel Telson en Garnalenspelcentrum GPC Kant.

Gepelde garnalen.

Het door Appie Kant op 26 oktober 2017 te Termunterzijl vertelde verhaal werd opgenomen, in beeld en geluid, door Frans Driesens. Wilma Duinkerken transcribeerde de geluidsopname en Albert Buursma redigeerde de tekst.